

(מעברה האחד) ושל מלקרת — הראקלס (מעברה השני) הוטבעה טביעה חדשה בידי המורדים ושימשה טטראדרכמה של השנה הראשונה. דוגמה זו, שהיא נדירה מנקודת-מבט אפיגרפית ונכללת באוסף של לבקה, פורסמה כבר ע"י האמבורגר בשנת 1892, אולם האמבורגר לא זיהה את דמותו של מלקרת.

א. רייפנברג

על ספר מסע משולם מוולטירה

אגב דברי הביקורת של ד"ר י. פראוור על ספר מסע משולם מוולטירה בהוצאת אברהם יערי¹, ברצוני להעיר כמה הערות.

ע' 44 של הוצאת יערי: הכינוי "פירירי". יערי רואה אותו כצורה משובשת של "גוירירי" (guerrieri), ופראוור רוצה לפרשן "frères". בכינוי הדומה מאוד למלה זו ("פירירי") מכנה ר' עובדיה מברטינורה את שרי הארץ ברודוס באיגרתו הראשונה². הדמיון בשני הטכסטים יש בו הוכחה מספיקה, שאין שגיאה בכה"י של משולם; וגם פירושו של פראוור אינו מתקבל על הדעת, לפי שאין כל טעם לדבר, למה השתמש משולם במלה הצרפתית, ולא במלה האיטלקית frati; ולא זו בלבד, אלא שלא כל הנזירים, חברי מסדר אבירי רודוס היו שרי הארץ. ברור, שהכוונה בשני הטכסטים הוא ל-"priori", ראשי הקבוצות הלאומיות ("לשונות") השונות של האבירים. וכך פירשתי כינוי זה במחקרי על איגרות הרע"ב, שעדיין לא נתפרסם בדפוס, ויערי השתמש בו להוצאת איגרות הרע"ב בספרו הנ"ל, והוא עצמו קיבלו שם.

ע' 47: אין להניח, שהמלה "בורי" היא העתקה של המלה האיטלקית "bore" בגלל הטעמים הבאים: א) הרוח החמה השוררת במצרים בתחילת הקיץ אינה צפונית; ב) bora היא באיטלקית שם נרדף לרוח חזקה וקרה; ג) הלשון "רוחות הנקראים בורי" רומזת על שם מקומי, מצרי. לדעתי, "בורי" הוא תעתיק בלתי מדויק (תופעה רגילה אצל משולם) של המלה הערבית بريح (רוח קיצית חמה). ע' 55: בוודאי אין המלה "אוטוני" תעתיק של "ottone" האיטלקית (שטירושה, אגב, פליו ולא נחושת), כי לא ייתכן שהמטובים ישבו על כלי פליו; ואולי יש להציע את הגירסה "אוטומני" (ottomanne), שהן מעין ספות.

(1) ידיעות י"ד (תש"ה-תש"ט), ע' 124-127.

(2) א. יערי, אגרות ארץ-ישראל, ע' 111.

שם, שורה שישית מלמטה: יש לגרוס כנראה "כ' פעמים", ולא "ב' פעמים" (ידוע שבכתב הרהוט האיטלקי אין שום הבדל בין "ב" לבין "כ"). שהרי שתייה שתי פעמים במשך שעתיים אינה נראית מופרזת ביותר, ואין בה כדי לשכר. כמי שקרה את רפאל, משרתו של משולם. אגב, הלשון venti volte (עשרים פעם) לשון הפרזה רגילה היא באיטלקית, ומשמעוה פעמים הרבה, ולאו דווקא עשרים פעם כפשוטה.

ע' 60: המלה "ברי", שיערי לא הצליח לפענחה, היא כנראה המלה הערבית بريد (מהלך שנים-עשר מיל), אף-על-פי שמשולם מגדיר אותה כמהלך 10 מילים, וכן יש לגרוס בעמוד 77 "ברי" ולא "כחי" (ההבדל בין שתי המלים בכתב הרהוט האיטלקי מועט מאוד), ושם אומר משולם, שהיא י"ב מילין.

ע' 76: יערי מציע לגרוס "ר' יעקב די קולומבאנו" במקום "ר' יעקב די קולוניאנו" שבנוסח כה"י של משולם: הוא הפך השערה מפוקפקת שלי בחיבורי הנ"ל יסוד לתיקון בטכסט השני. שהרי הנוסחה של הרע"ב (שיערי הביאה ב"איגרות" שלו, ע' 127, בצורת ר' יעקב די קולומבאנו בלי שום הערה) היא בכתיב של בריטיש מיוזאום: "ר' יעקב ר' קולומבאנו", ובכתיב גינזבורג: "ר' קפאנו, ובכתיב סיניגאליאה "ר' יעקב רם קולומאנו"; ורק בדרך השערה רחוקה כתבתי בחיבורי הנ"ל, שאולי הכוונה כאן לאחת הערים בשם סאן קולומבאנו, שמונחת הן באיטליה, ואולי נקרא כך הרב האשכנזי על שם מקום מושבו באיטליה. אך אין שום סיבה להעדיף את השערתו על נוסח כה"י של משולם, שאפשר הוא רומז על העיר קולוניה שעל הריין.

ע' 79: "אלפי" אינם הרי האלפים, שהרי בולוניה אינה שוכנת בסביבת הרי האלפים אלא בכביבת הרי האפינינים. הוראתה העיקרית של המלה "alpe" באיטלקית היא הר סתם, והכוונה של משולם כאן היא, שההרים שבדרך לזמשק הם רעים ותלולים יותר מההרים שבין טוסקאנה לבולוניה.

ע' 85: יערי מציע לקרוא Isto (בשלושה מקומות!) במקום ליסה, ופראוור מציע לקרוא לוסה, ומפרש שכאן התכוון משולם ל-Lussino. ואולם אף אחת משתי ההשערות האלו אינה מתאימה בדיוק לתיאורו של משולם: שהרי משולם כותב, שסאן פיירו א-נימבי רחוקה מליסה 50 מיל ומאנונה (גונה) 30 מיל; למעשה ריחוקה של סאן-פיירו א-נימבי מנונה הוא כ-50 ק"מ בקו האוויר (קרב ל-30 מיל). ואילו ריחוקה מאיסטו הוא רק 30 ק"מ ומלוסינו רק 3 ק"מ. אין למצוא זיהוי מניח את הדעת למקום הנקרא בספרו של משולם בשם ליסה. כנראה בעת כתיבת רשמיו, לא זכר משולם את כל הפרטים בדיוק, ובוודאי התכוון באמת לליסה (Lissa) אלא שלא הזכירה במקומה הראוי, שהרי רחוקה היא מסאן פיירו א-נימבי כ-180 ק"מ בקו האוויר. ואין פלא בדבר, שהרי, כפי שהעיר יערי בעצמו, השתבש משולם גם במסירת רשימת הכפרים המצריים.